

Національна академія педагогічних наук України

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського

[#працюємо для перемоги](#)

**Марія Миколаївна Грінченко –
українська письменниця,
перекладачка, педагогиня,
видавниця**

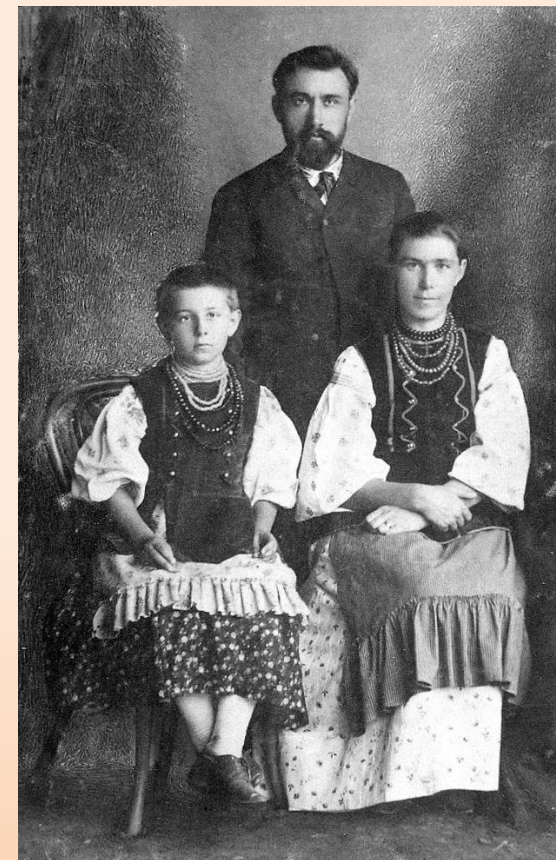
До 160-річчя від дня народження

Грінчénко Марія Миколаївна (дівоче прізвище Гладиліна) народилася 1 (13) червня 1863 року в Богодухові. Донька дрібного чиновника місцевої влади. Статус її родини дозволив їй отримати ґрунтовну освіту; вона вивчала історію, літературу та декілька іноземних мов. Дружина Бориса Грінченка, мати Насті Грінченко.

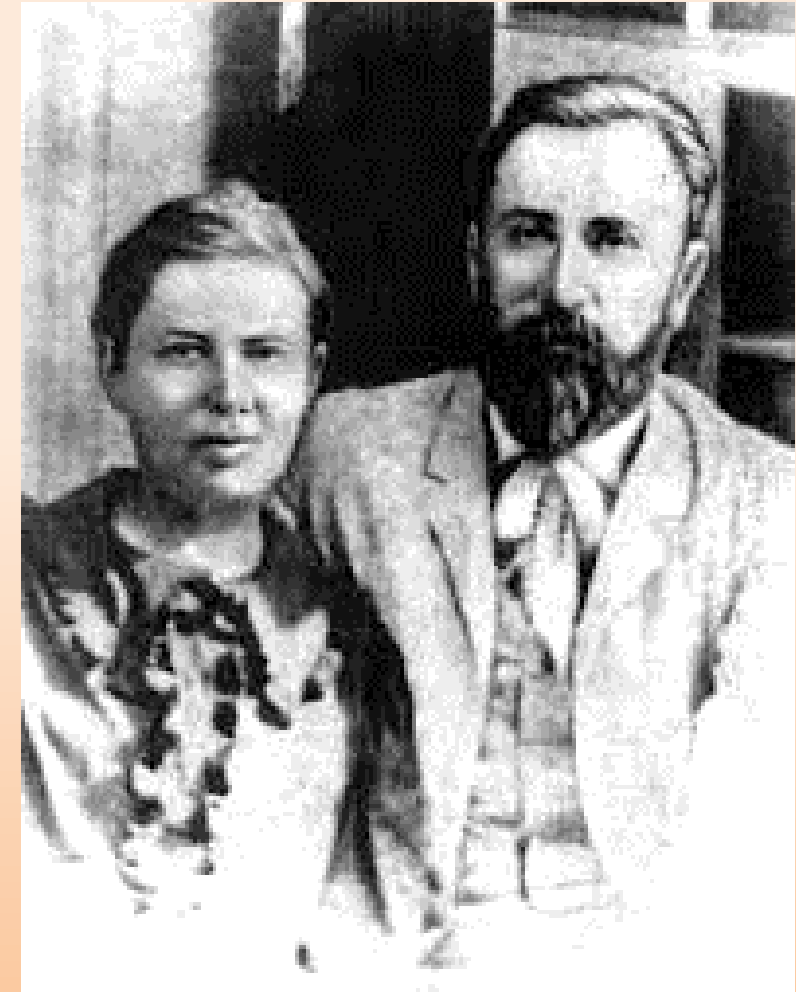
Відданість рідному народові, працьовитість і талант чоловіка запалили в серці М. Гладиліної палку любов до України, їй вона присвятила все своє життя. Росіянка за народженням, вона гаряче переймається ідеєю національного відродження українського народу, відтоді розпочалося становлення М. Грінченко як письменниці, видавниці й просвітниці.

Політичні реалії змушували Марію Миколаївну приховувати діяльність на ниві української освітянської літератури за псевдонімами та криптонімами. У неї їх було декілька – М. Чайченко, М. Доленко, П. З. Р-ой та інші, але в історії письменства вона найбільш відома як Марія Загірня.

М. Грінченко з чоловіком та донькою

Софія Русова, яка познайомилася із Марією Грінченко під час перебування у Чернігові, тепло відгукувалася про неї, навіть захоплювалася її спокійною і скромною вдачею: *"Мабуть, із усіх значних українських жінок не було такої скромної, як Марія Миколаївна Грінченкова. Просто убрана, спокійної вдачі, мовчазна, але завжди уважлива, вона все навкруги спостерігала своїми великими розумними очима. Кохала свого чоловіка Бориса Грінченка, з якоюсь набожною відданістю, з одним бажанням допомогти йому у великій (як вона називала) громадській роботі, перебрати на себе всю чорну роботу, а самій не виказувати себе нічим, крім честі бути дружиною Грінченка"**.

Марія та Борис Грінченки,
1908 р.

* Внесок Марії Миколаївни Грінченко-Загірньої у культурно-освітній рух на Чернігівщині [Електронний ресурс] // Жінки Чернігівської «Громади»: [вебсайт]. – Режим доступу: https://www.gorod.cn.ua/print/city_797.html

Родина Марії Грінченко

З Борисом Грінченком Марія Миколаївна познайомилась у 1883 р. на літніх педагогічних курсах (форма підвищення кваліфікації) у м. Зміїв (Харківська обл.). Борис і Марія були однолітками, одружилися в 20-річному віці, 1884 року. У тому ж році в них народилася донька Анастасія.

М. Грінченко. Харків, 1884 р.

родина Грінченків на хуторі Кути (Харківщина) у 1890-ті роки: сестри Бориса: Аполлінарія, Любов; матір – Поліксенія Миколаївна; донька – Анастасія, батько – Дмитро Якович і дружина Бориса – Марія

Донька Марії та Бориса – Анастасія Грінченко – письменниця, перекладачка, публіцистка, революціонерка. Була двічі ув'язнена. На початку 1906 року у Анастасії розвинулися сухоти. Борис та Марія докладали великих зусиль, аби звільнити доньку за станом здоров'я. Сухоти розвивалися швидко і 1 жовтня 1908 року, у віці 23 років, Анастасія померла*. Через чотири місяці помер немовлям її єдиний син. Навесні 1910 р., не витримавши втрат, помирає Борис Грінченко.

Настя Грінченко в дитинстві

Настя Грінченко в студентські роки

* Сторінки з біографії Анастасії Грінченко: трагічний 1908 рік та завершення «Лубенської справи» / Н. П. Клименко, Ю. В. Беззуб // Київські історичні студії. № 2 (15). С. 66-75. DOI: <https://doi.org/10.28925/2524-0757.2022.27>

Життя М. Грінченко обірвалося 15 липня 1928 р., на 66 році життя.

За свідченнями знайомих у неділю о 12 годині дня, Марія Миколаївна вийшла відпочити в садок поруч зі своїм будинком на вул. Кудрявській, 9. Їй принесли листа. Прочитавши його, М. Грінченко розхвилювалась і пішла до себе в кімнату, щоб написати відповідь. Увечері її знайшли мертвою біля ліжка.

У некролозі написано: «Змучене хворе серце не витримало грубого дотику життя»*.

Поховали М. Грінченко у Києві на Байковому цвинтарі поряд з чоловіком, дочкою та онуком. Ці чотири могили розташовані навпроти церкви Святого Вознесіння.

* Загірня М. Спогади: упор. передм. прим. Л.Л. Неживої / М. Загірня. Луганськ : Шлях, 1999. С. 49.

Під час траурної церемонії під будинком Всеукраїнської Академії наук, де Марія Миколаївна працювала останні роки свого життя членом-редактором Комісії словника української живої мови, С. Єфремов сказав: *«Іще одне порвалось кільце з того ланцюга, що в'язало нас з минулим, – без краю тяжким і сумним і таким героїчним, коли українство пробоєм, на груди-груди, боролось за свою будуччину і з надією йшло вперед. Серед робітників цього покоління, ти, дорога, наша небіжка, була невідступно в перших рядах. Здалека ти прийшла до нас, з чужої, навіть чужонаціональної родини – але хто знав про це? Ти так міцно зв'язала себе з українством, що ні тебе вилучити з його, ні його уявити без тебе – неможливо. В славу Грінченків своєю скромною рукою вписала ти нестерті письмена»*.*

* Загірня, М. Спогади / М. Загірня; упоряд., передм., прим. Л. Л. Неживої. Луганськ : Шлях, 1999. С. 49.

Українська Академія наук,
1910-ті рр.

Вісім періодів просвітницько-педагогічної діяльності Марії Грінченко (за М. В. Лашком)*

Перший (1881–1884) – Богодухівський – педагогічна діяльність у Богодухівських народних школах.

Другий (1884–1887) – просвітницько-педагогічна діяльність у співпраці з Б. Грінченком у Харківській та Херсонській губерніях.

Третій (1887–1893) – Олексіївський – просвітницько-педагогічна діяльність в Олексіївській народній школі на Луганщині.

Четвертий (1893–1902) – Чернігівський – просвітницько-видавнича діяльність у складі Чернігівської «Просвіти».

М. Грінченко. Харків, 1891 р.

* Основні періоди просвітницько-педагогічної діяльності М. Грінченко (1863–1928) / М. В. Лашко // Педагогічна освіта : теорія і практика. Психологія. Педагогіка : зб. наук. пр. / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка; Ін-т проблем виховання НАПН України; редкол.: В. О. Огнев'юк, І. Д. Бех, Л. Л. Хоружа [та ін.]. Київ, 2012. № 18. С. 4–7. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/840/>

П'ятий (1902–1910) – Київський – просвітницько-видавнича діяльність у складі Київської «Просвіти».

Шостий (1910–1917) – боротьба з утисками української мови в часи реакції.

Сьомий (1917–1920) – просвітницько-видавнича діяльність у добу Української Народної Республіки.

Восьмий (1920–1928) – робота у складі Всеукраїнської академії наук над Словником живої української мови за часів радянської влади.

Філософсько-педагогічні погляди Марії Грінченко

М. Грінченко була противницею суворих методів покарання. Вона виступала за розвивальний характер освіти, де діти мали можливість виявляти свої здібності, індивідуальність, ініціативність на противагу схоластиці, зубрінню й механічному запам'ятовуванню у шкільному навчанні.

Гальмом шкільного навчання просвітниця називала інспекторів народних шкіл, які виконували роль наглядачів.

Діячка засуджувала освітню політику влади, спрямовану на заборону української мови, переслідування національно свідомих учителів.

Педагогиня вважала рідномовну книжку провідним засобом поширення грамотності серед населення, приділяла значну увагу створенню шкільних підручників, що відповідали б принципам науковості, народності, зв'язку навчання з життям, особистісного підходу, політичної, релігійної та національної нейтральності.

Літературна діяльність Марії Грінченко

Літературну діяльність письменниця почала 1884 р. Її вірші друкувалися в періодичних виданнях «Зоря», «Дзвінок», «Правда». До оригінальних творів Марії Грінченко (псевдоніми – М. Загірня, М. Чайченко, М. Доленко) належать оповідання «Під землею: Оповідання про шахти»; «Чередник і дівчина» та ін.

Серед наукових розвідок: «Про одружіння на Україні в давніші часи»; «Як визволилися Північні Американські Штати»; «Який був лад в Афинській державі»; «Про виборче право»; «Про державний лад у всяких народів» тощо. Письменниця була також співавторкою перших українських підручників: «Рідне слово. Українська читанка»; «Наша рідна мова. Читанка перша» та «Наша рідна мова. Читанка друга».

М. Грінченко – авторка нарисів про П. Сагайдачного, Сократа, А. Лінкольна, Дж. Стефенсона, Жанну Д'Арк; склала ряд бібліографічних покажчиків (творів Б. Грінченка, Н. Грінченко, О. Марковича та ін.).

Вірші Марії Грінченко (Загірньої) зі збірника української лірики «Акорди»*

Марія Загірня.

Я для краю свого працював, а тепер
Покидає мене уже сила;
Скоро, скоро в труні уже знайде собі
Одпочинок душа наболіла.

Я умру. Але-ж я не жалію життя:
Дай, о Боже, і другим зазнати
Того щастя, яке тепер я зазнаю —
За країну свою умирати!

Ти-ж, мій краю сьвятий, прийми в землю тоб,о,
Хто за тебе життя покидає;
Добрим словом його помяни, як твоя
Зірка ясно у небі засьєє!

Бо настане той час, що в тобі, краю мій,
Не вживати-муть слова: неволя,
І у рідних степах і по рідних хатах
Панувати-ме щастє і доля.

Легко стане в той час нам лежати в труні,
Бо і ми свою лепту останню
Положили на те, щоб країні своїй
Пособити в її безталанню.

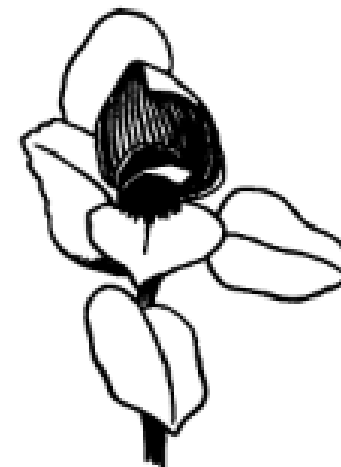

Моє щастя ти в мене украла
І глузуєш із мене... Дарма!
Йому щастя даєш ти, й для тебе
Слів докірливих в мене нема.

Та не все ще ти в мене забрала:
Мої згадки zostались мені,
Мої згадки про його, про перші
Дні кохання як сонце ясні.

Тепер бачиш, яка я богата?
Не глузуй же! Мене не займай!
Я сховаюсь од вас, я ніколи
Не прийду засмутити ваш рай.

Тільки-ж знай: коли ти нещасливим
Його зробиш на мить, на одну, —
О, я серцем своїм те почую
І тоді... я тебе прокляну.

* Акорди : антольоґія української лірики від смерті Шевченка : збірник / уложив Іван Франко ; з ілюстр. Юліана Панькевича. – Львів : Накладом Українсько-руської видавничої спілки, 1903 (з друкарні Наукового Тов. ім. Шевченка під зарядом К. Беднарського). – с. 257–258.

Перекладацька діяльність Марії Грінченко

М. Грінченко окрім української і російської володіла також німецькою і польською мовами.

Окремими книжками в перекладах М. Грінченко вийшли:

- 1895 р. – оповідання Альфреда Теннісона «**Добра душа**» ;
- 1907 р. – «**Пригоди Тома Соєра**» Марка Твена, драма «**Монна Ванна**» Моріса Метерлінка, п'єси Генріка Ібсена «**Ворог народів**», «**Примари**», «**Підпори громадянства**»;
- 1908 р. – драми Германа Зудермана «**Кінець Содому**», «**У рідній сім'ї**» та Генріка Ібсена «**Нора**» і «**Росмерсгольм**» (останню – разом з донькою Настею);
- 1913 р. – повість Карла-Еміля Францоza «**Боротьба за право**»;
- 1917 р. – оповідання Едмондо де Амічіса «**Малий писар**»;
- 1918 р. – повість Талбота Ріда «**Старшини у Вільбайській школі**» та роман Гаррієт Бічер-Стоу «**Дядькова Томова хата, або Життя рабів-негрів**».

Крім того, в перекладах М. Грінченко декілька разів (1906, 1907, 1910, 1911, 1918, 1919) і в різному складі виходили друком книжки казок Ганса Крістіана Андерсена.

Педагогічна діяльність Марії Грінченко

У Богодухівський період М. Гладиліна працювала в умовах активної русифікаторської політики. До того ж *«науку в школах треба було вести так, щоб вона робила державі якнайменше шкоди. Задля цього вона мусила давати якнайменше потрібних людині знаннів і якнайбільше запаморочувати голову»**. Проте на учительських курсах 1883 р. молода педагогиня познайомилася з Борисом Грінченком, який українізував її.

Б. Грінченко, 1883 р.

Напередодні весілля вона писала своєму нареченому: *«Ми любимо одне одного, у нас тепер одна душа, але любов до України і спільна праця на користь їй ще дужче з'єднають нас і дадуть силу перемогти все. Але ти це й сам розумієш ще краще мене... Твоя Маруся»*. – З листа Марії Гладиліної до нареченого – Бориса Грінченка.

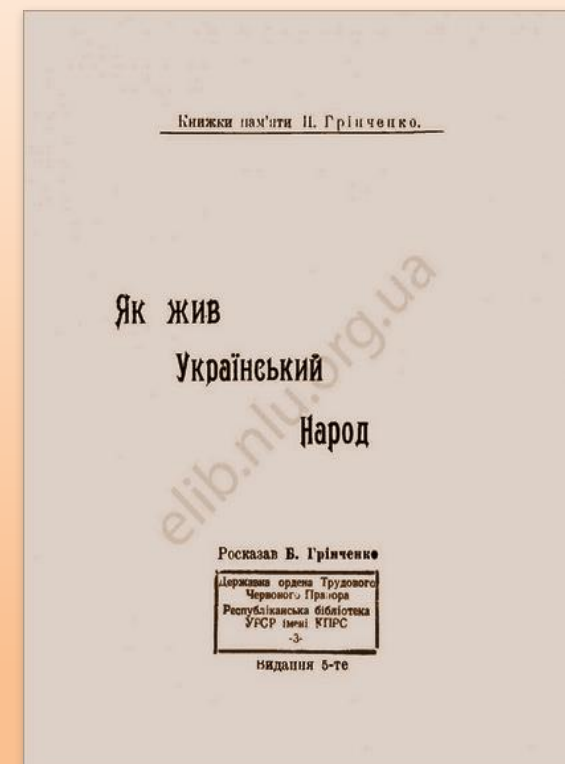
* Грінченко М. Колись і тепер / М. Грінченко // ІР НБУВ. – Ф. І. – Спр. 32547. – Арк. 14.

Педагогічна діяльність Марії Грінченко у Нижній Сироватці

1884 р. Грінченки переїхали до школи в с. Нижня Сироватка Харківської губернії (нині – Сумська обл.), де педагогічна діяльність М. Грінченко обмежувалась тим, що вона допомагала чоловікові перевіряти учнівські зошити та працювала з неслухняними учнями.

30 вересня 1885 р. подружжя виїхало з Нижньої Сироватки, залишивши на деякий час учителювання, і поїхало на Херсонщину. Тут Б. Грінченко півтора року працював статистиком губернського земства, збираючи по селах різноманітні відомості з народного життя. У цьому йому допомагала М. Грінченко.

Як жив Український Народ / розказав Б. Грінченко. — Вид. 5-те. — Київ : Криниця, 1917. — (Книжки пам'яті Н. Грінченко). —

Режим доступу:

<https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=12253>

Педагогічна діяльність Марії Грінченко в Олексіївці

1887 р. подружжя переїхало в с. Олексіївка Катеринославської губернії (нині Перевальський район Луганської області), на запрошення попечительки Олексіївської школи, відомої просвітниці, популяризатора знань серед народу Х. Алчевської.

З перших днів роботи у школі вони застосували диференційований підхід до навчального процесу. За спогадами М. Грінченко, *«учнів поділили на групи, Борис Дмитрович «вибрав тих школярів, які були наче розумніші і здібніші за інших, а я почала ходити в школу вчитися з новими»**.

Багато сил віддавало подружжя й освіті дорослого населення. Вечорами в будинку де жили М. та Б. Грінченки, збирались односельці. Для них організовували колективні читання українських книжок. Слухачам пропонували твори М. Вовчка, Г. Барвінок, Г. Квітки-Основ'яненка, І. Котляревського, П. Куліша та інших письменників, включаючи й зарубіжних.

* Загірня М. Спогади: упор. передм. прим. Л.Л. Неживої. Луганськ : Шлях, 1999. С. 49.

Видавнича діяльність Марії Грінченко

У 1893 р. через непорозуміння з попечительською школи Х. Алчевською Грінченки залишили Олексіївку і переїхали до Чернігова. Тут 1894 р. Б. Грінченко організував видавництво, де видавалися твори Т. Шевченка, П. Гулака-Артемівського, М. Вовчка, М. Коцюбинського, Ю. Федьковича та самих Б. і М. Грінченків. Марія Грінченко займалася редагуванням, коректуванням рукописів, а також видавничими рахунками.

Цензура жорстоко ставилася до українського слова, тому письменникам доводилося белетризувати в науково-популярному стилі, приховувати серійний характер та справжнє призначення книжок, підписуватися псевдонімами.

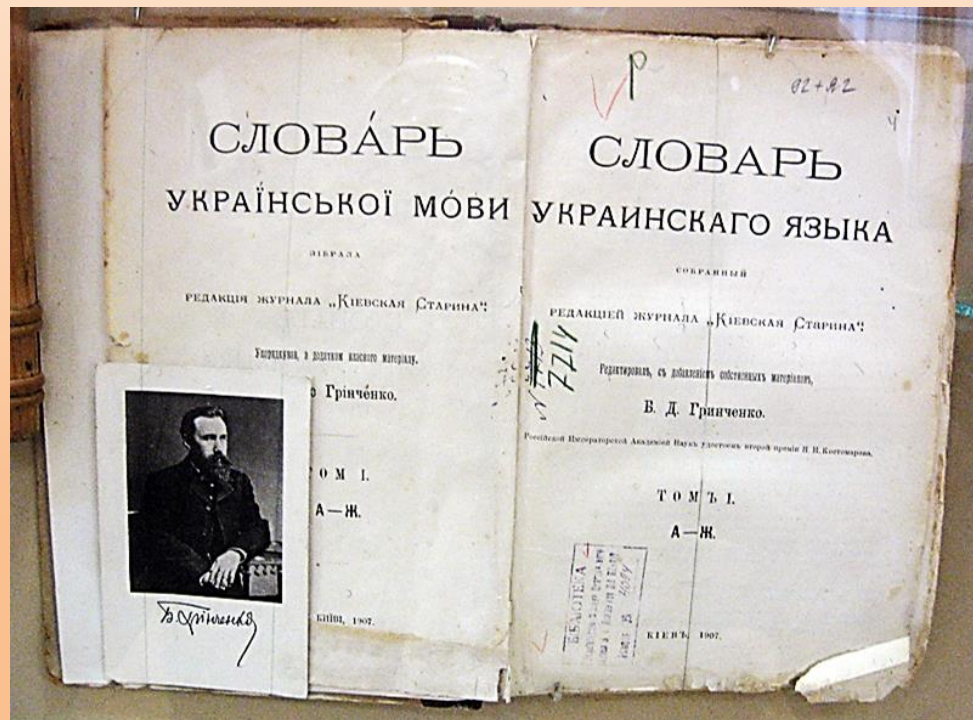
Перебуваючи в Чернігові, М. Грінченко допомагала впорядкувати колекції гравюр і документи в музеї В. Тарновського, а також створила каталог бібліотеки.

Родина Грінченків у Чернігові

У 1902 р. родина Грінченків переїхала до Києва. Тут подружжя працювало над упорядкуванням книги «Словарь української мови», матеріали для якої ще в середині ХІХ ст. почав збирати П. Куліш.

Марії Грінченко належала не тільки вся технічна робота (переписування, коректування), але й багато власного матеріалу. Чернетка словника і переписаний її рукою примірник свідчать про те, що у цій справі вона була надійною співробітницею і помічницею свого чоловіка, адже написаних від руки сторінок у словнику налічується понад 20 тис.

Книга «Словарь української мови»,
Том 1, 1907 р.

Будинок, в якому мешкала родина
Грінченків, м. Київ, вул. Гоголівська, 8

З 1906 р. Марія Грінченко активно співпрацювала з першою щоденною українською газетою «Громадська Думка» (1906–1907), що висвітлювала інформацію про політичне, громадське і літературне життя. Разом із Б. Грінченком, С. Єфремовим, Ф. Матушевським, М. Левицьким, В. Дурдуківським, В. Козловським, В. Леонтовичем, Є. Чикаленком вона входила до редакційного комітету.

Робота в редакції була складною, адже, крім напруженої ситуації через різні погляди редакторів, за газетою пильно стежила цензура. Після закриття «Громадської Думки» М. Грінченко працювала в українській газеті «Рада».

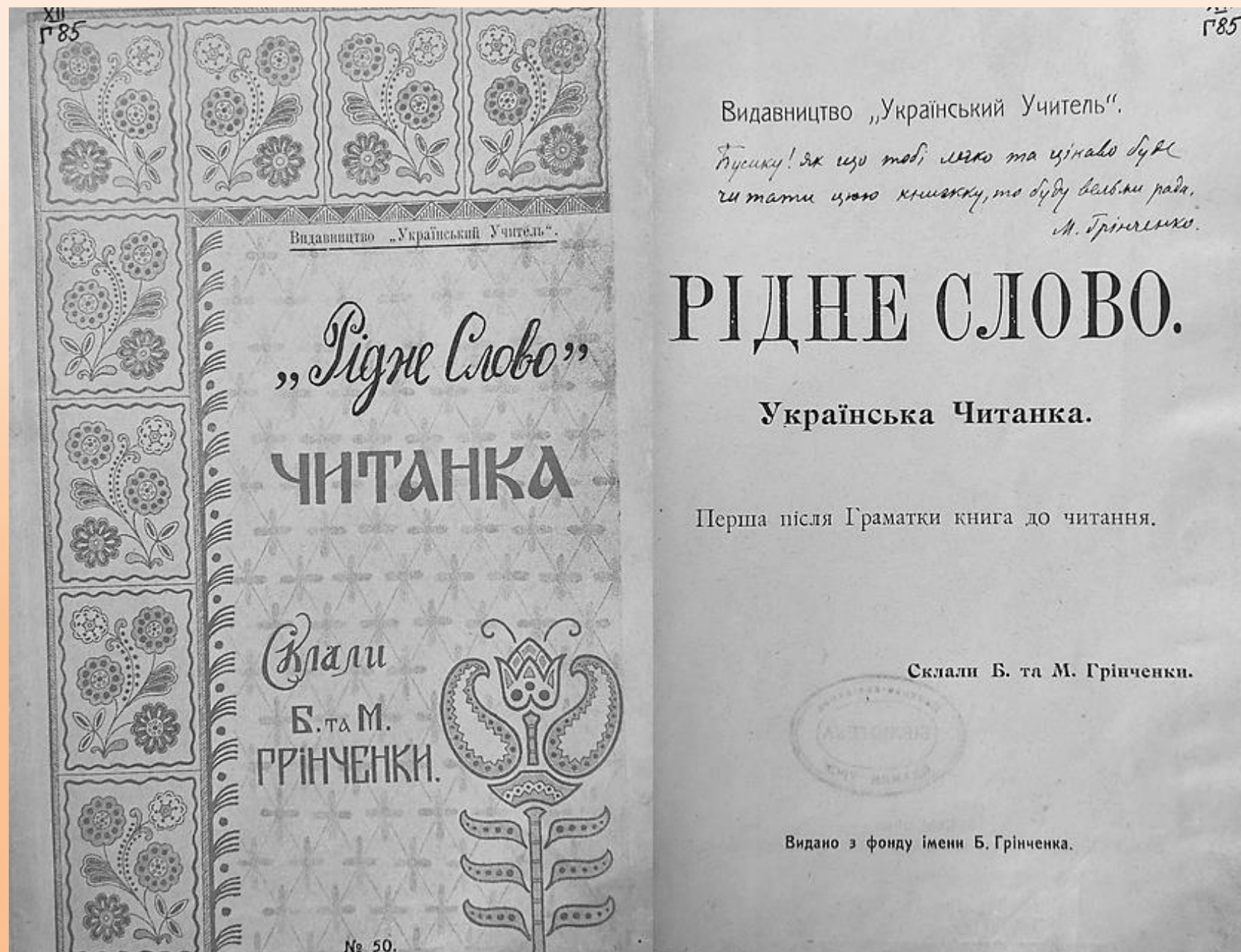

Газета «Громадська Думка», 1906 р.

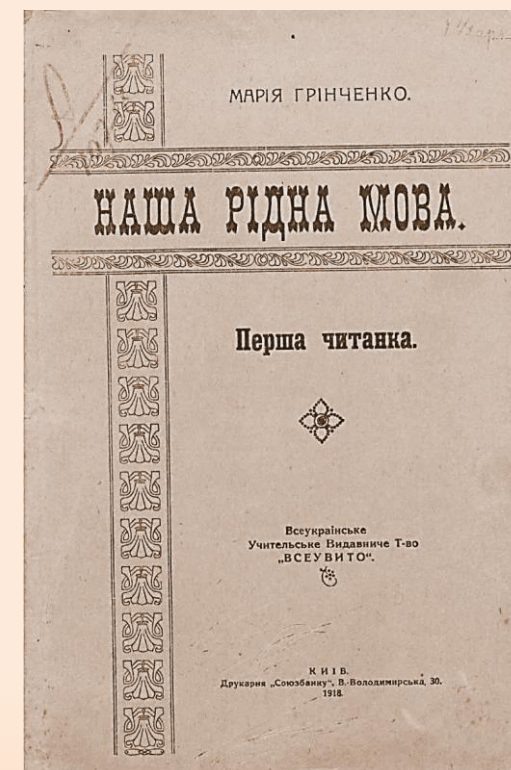

Газета «Рада», 1908 р.

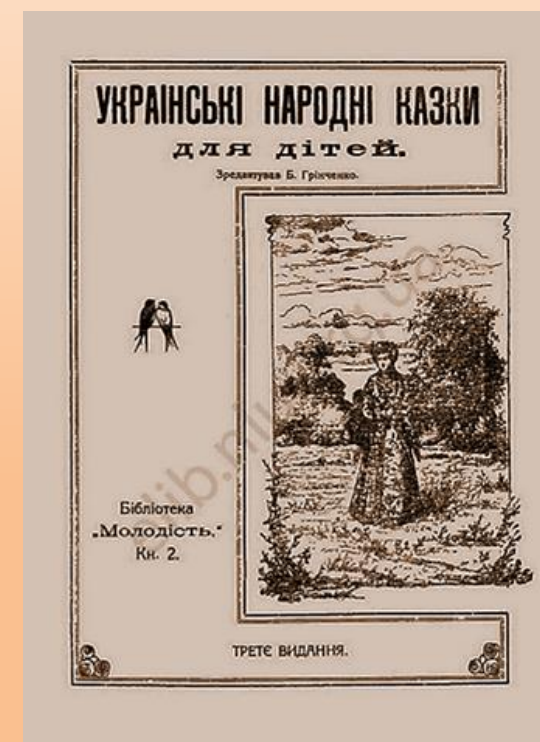
Після смерті Б. Грінченка (1910) М. Грінченко продовжує видавничу справу, добивається розповсюдження книжок рідною мовою, виступає разом з іншими представниками української інтелігенції проти утисків української мови. Багато уваги приділяє популяризації творів чоловіка, зокрема перевидає його підручники та науково-популярні твори. У 1912 р. М. Грінченко видала підручник «Рідне слово».

1917 р. в період проголошення УНР М. Грінченко створює у двох частинах читанку «Наша рідна мова», що стала своєрідним продовженням «Рідного слова» і призначалася на друге півріччя в тих початкових школах, де навчання велося за букварем Б. Грінченка. В цей період Марія Грінченко брала участь у роботі Всеукраїнського національного конгресу законодавчого органу УНР, співпрацювала з товариством «Просвіта».

До кінця 1919 р. М. Грінченко продовжувала видавати бібліотеку серії «Молодість», яку започаткував Б. Грінченко. Вона співпрацювала і з Державним видавництвом України (1919–1920), котре випускало рідною мовою дитячий журнал «Весняні хвили», брала участь у створенні «Шкільної бібліотеки», готувала і редагувала повне зібрання творів Б. Грінченка у видавництві «Книгоспілка», склала рукописний каталог родинної книгозбірні. М. Грінченко також підготувала до друку і видала українські народні казки, віршовані загадки Б. Грінченка.

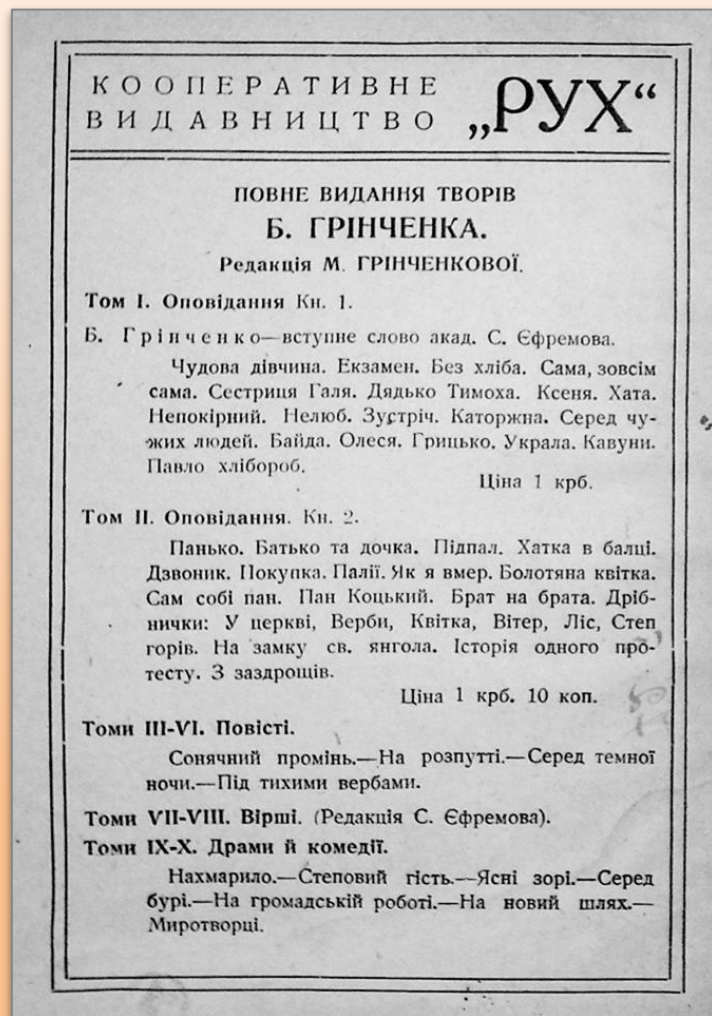
Із заснуванням у 1919 р. Української академії наук, упровадженням політики українізації, актуальною стала проблема організації роботи над «Словником живої української мови». З роботою в словниковій комісії були пов'язані останні вісім років її життя.

Після обрання на посаду постійного члена словникової комісії М. Грінченко активно включилася в наукову роботу, шукала матеріали для словника, редагувала картки, допомагала в організаційній роботі комісії. Працюючи в комісії, М. Грінченко продовжувала й літературну роботу, зокрема перекладацьку діяльність.

Члени Комісії для складання словника живої української мови ВУАН.
Сидять: П. Стебницький, А. Кримський, М. Грінченко, С. Єфремов.
Стоять: В. Дем'янчук, В. Ганцов, Г. Голоскевич, О. Андрієвська.
Київ, 1921 р.

Працюючи в комісії Української академії наук, М. Гріченко продовжувала й літературну роботу, зокрема над перекладами. Так, вона присвятила колективу Першої української гімназії ім. Т. Шевченка переклад повісті «Без родини» Г. Мальйо, переклала оповідання Томпсона та багато інших творів, надрукувала спогади про Нечуя-Левицького (1924), М. В. Ковалевського (1925) та Чернігівську громаду (1928), написала спомини (ненадруковані) про І. Франка, редагувала твори Б. Грінченка для видавництва «Рух».

Видання творів Б. Грінченка
за ред. М. Грінченкової
у видавництві “Рух”

Хатка в балці / Б. Грінченко ; за
ред. М. Грінченкової. – Київ :
Рух, 1927. – 48 с.

Непокірний / Б. Грінченко ; за
ред. М. Грінченкової.
– Київ : Рух, 1927. – 26 с. : іл.

Інформація про Марію Грінченко на порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у інформаційно-бібліографічному ресурсі “Видатні педагоги України та світу”

Грінченко М. М.

ГРІНЧЕНКО МАРІЯ МИКОЛАЇВНА

(13.06.1863–15.07.1928)

- Біографія
- Бібліографія праць Марії Грінченко
- Бібліографія публікацій про життя та діяльність Марії Грінченко
- Повнотекстові документи
- Фотогалерея
- Ушанування пам'яті
- Список використаних джерел

13 червня 2023 р. минає 160 літ від дня народження Марії Миколаївни Грінченко (1863–1928), відомої громадської діячки, педагогині, письменниці, перекладачки, авторки науково-популярних книжок для народу, укладачки «Словаря української мови», однієї із засновників та активної членкині товариства «Просвіта» в м. Києві. Часто друкувалася під псевдонімами М. Г.; М. З.; Доленко, М.; Чайченко, Маруся та ін., але найбільше відома як Марія Загірня.

Матеріал підготували:

Л. Д. Березівська,
доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України,
директор Державної науково-педагогічної бібліотеки
України імені В. О. Сухомлинського,

М. В. Лашко,
кандидат педагогічних наук,
молодший науковий співробітник НДЛ грінченкознавства
Київського університету ім. Б. Грінченка,

Т. С. Павленко,
науковий співробітник
відділу науково-документного забезпечення,
соціокультурної діяльності та міжнародних зв'язків

Оновили:

Л. Д. Березівська,
доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
директор Державної науково-педагогічної бібліотеки
України імені В. О. Сухомлинського,

Т. С. Павленко,
науковий співробітник відділу
педагогічного джерелознавства та біографістики
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

Біографія М. Грінченко – <https://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliografichni-resursy/vydatni-pedahohy/hrynchenko-m-m/17785-2/>

Бібліографія праць М. М. Грінченко –

<https://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliografichni-resursy/vydatni-pedahohy/hrynchenko-m-m/17795-2/>

Бібліографія публікацій про життя та діяльність М. Грінченко –

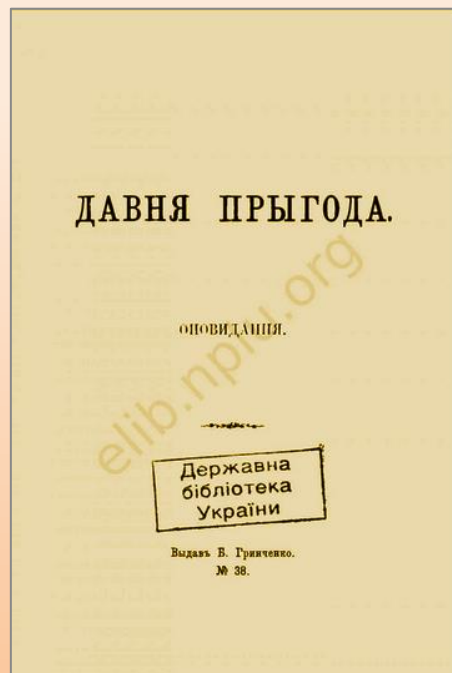
<https://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliografichni-resursy/vydatni-pedahohy/hrynchenko-m-m/17799-2/>

Фотогалерея М. Грінченко –

<http://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliografichni-resursy/vydatni-pedahohy/hrynchenko-m-m/17815-2/>

Художні твори Марії Грінченко

Чередникъ та дивчина : оповидання / [Грінченко М.] – Чернигов : Друкарня «Губернскаго Правления», 1898. – 16 с.

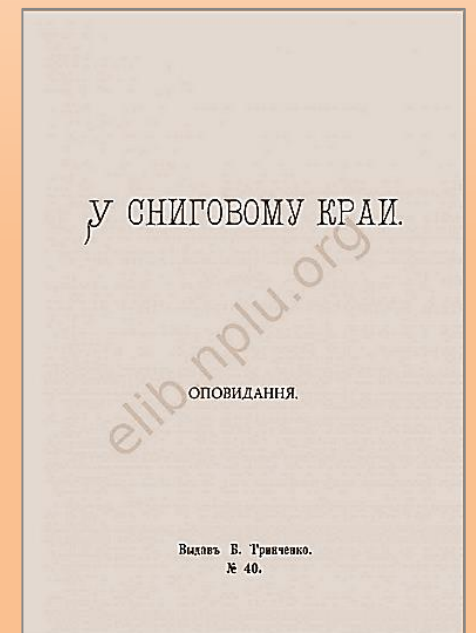

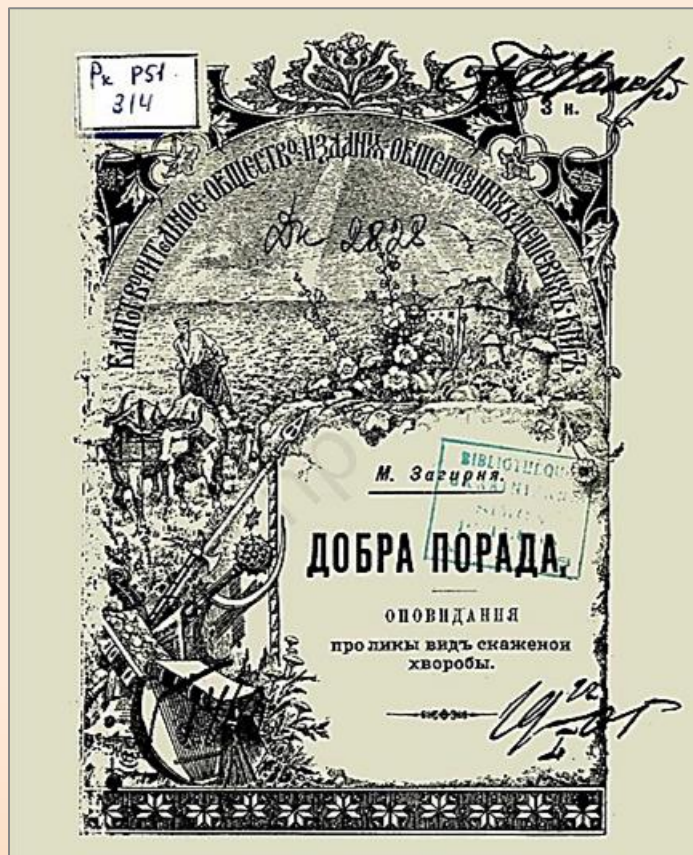
Давня прыгода : оповидання / [переказала М. Загирня]. – Чернигов : Вид. Б. Гринченко, 1899. – 46, [2] с. – Режим доступу:

<https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=8767>

У сніговому краі : оповидання / [Загирня М.]. – Чернигов : Вид. Б. Гринченко, 1899. – 36 с. – Режим доступу:

<https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=8768>

Добра порада : оповідання про лики видъ скаженои хворобы / М. Загірня. – Вид. 2-ге. – СПб. : Тип. училища Глухонѣмыхъ, 1902. – 32 с. – Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=8708>

Оповідання про дітей / попереказували Борис, Настя та Марія Грінченки. – 2-ге вид. – Київ : [б. в.], 1917. – 115 с. : іл. – (Бібліотека «Молодість» ; т. 11). – Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=14099>

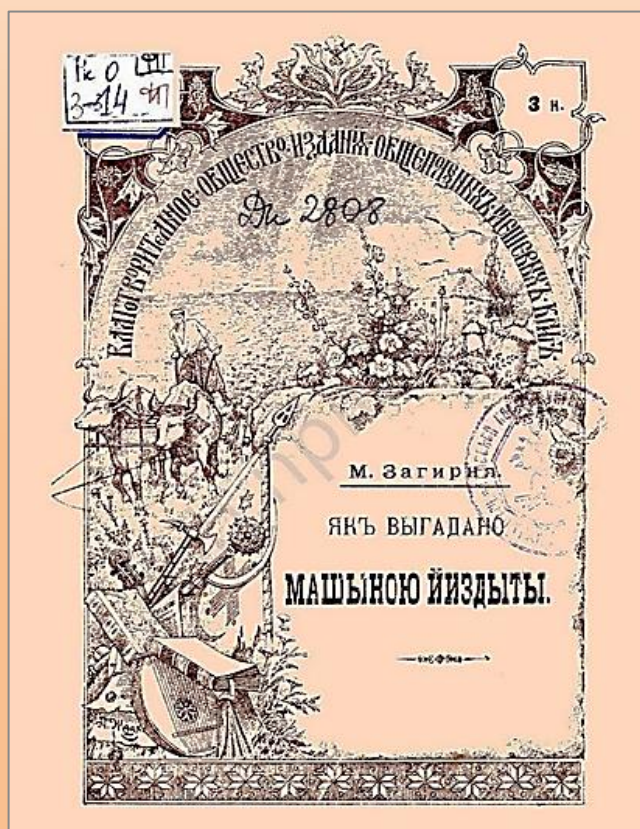
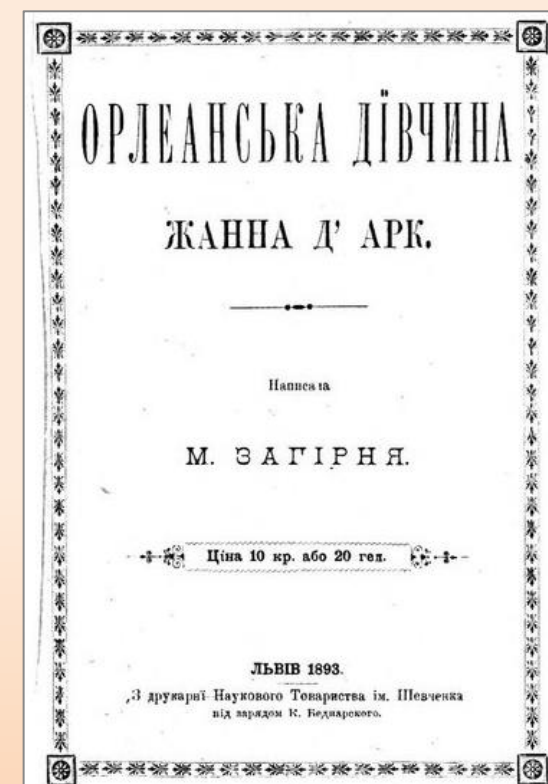
Біографічні нариси Марії Грінченко

Орлеанська дівчина Жанна Д' Арк / нап. М. Загірня. – Львів : Друк. Наукового Товариства ім. Шевченка, 1893. – 40 с. –

Режим

доступу:

https://uk.wikisource.org/wiki/Індекс:Марія_Грінченко._Орлеанська_дівчина_Жанна_Д%27_Арк._1893.pdf

Якъ выгадано машыною йиздыты : [про Д. Стефенсона] / нап. М. Загирня. – Вид. 2-ге. – СПб. : Тип. училища Глухонѣмыхъ, 1903. – 32 с. – Режим доступу:

<https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=8686>

Оборонецъ покрывдженныхъ : [оповідання про Лінкольна] / М. Загірня. – С.-Петербургъ : Тип. Училища Глухонѣмыхъ, 1905. – 87 с. : портр. – (Благотворительное общество изданія общепользньныхъ и дешевыхъ книгъ ; № 35). – Режим доступу: <https://diasporiana.org.ua/miscellaneous/18890-zagirnya-m-oyuoronets-pokrivdzhenih-opovidannya-pro-linkolna/>

Жите і наука грецького філософа Сократа / М. Загірня. – Вінніпег : Українська Видавнича Спілка, 1917. – 66 с. – Режим доступу: <https://diasporiana.org.ua/proza/3274-zagirnya-m-zhitye-i-nauka-gretskogo-filozofa-sokrata/>

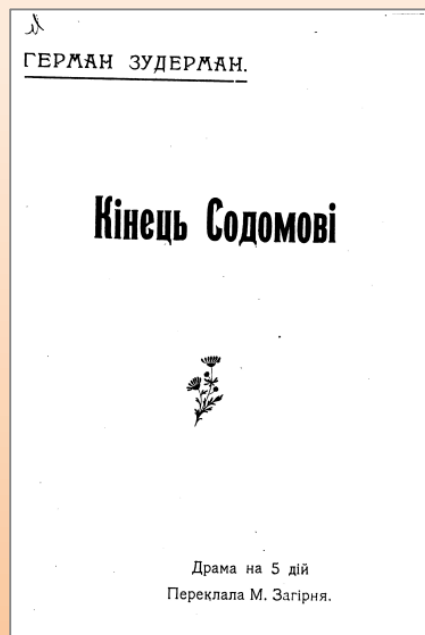

Гетьман Петро Сагайдачний : іст. оповід. : з повісті Д. Мордовця, з дод. й одмінами / перероб. М. Загірня. – Вид. 2-ге. – Київ : Друк. Б. Першої Артїлі друкар. справи, 1918. – 128 с. – Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=8770>

Переклади Марії Грінченко

Ворог народів : комедія на 5 дій / Г. Ібсен ; пер. М. Загірня. – Київ : Вид. Б. Грінченка, 1907. – 116 с. – Режим доступу:

<http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/0002273>

Кінець Содомові : драма на 5 дій / Г. Зудерман ; пер. М. Загірня. – Київ : [б. в.], 1908. – 106 с. – Режим доступу:

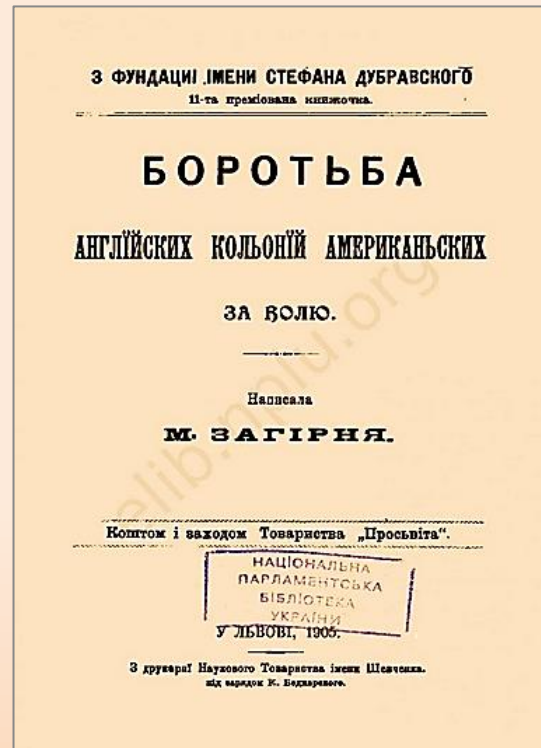
https://uk.wikisource.org/wiki/Індекс:Герман_Зудерман._Кінець_Содомові._1908.pdf

Тиміш Хмельниченко : історична повість / О. І. Рогова ; пер. М. Загірня. – Київ : Дніпро, 1991. – 141 с. – Режим доступу:

https://chtyvo.org.ua/authors/Rohova_Olha/Tymish_Khmelnychenko/

Наукові праці Марії Грінченко

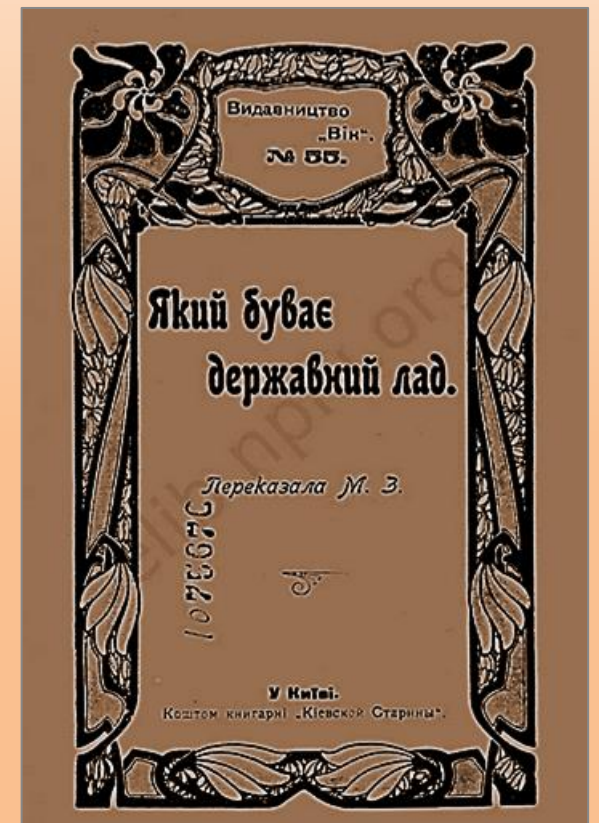

Боротьба англійських колоній американських за волю / нап. М. Загірня. – Львів : З друк. Наук. т-ва ім. Шевченка, 1905. – 120 с. : портр. – (З Фондації імени Стефана Дубравського ; 11-та преміювана кн.). – Режим доступу:

<https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=8685>

Який буває державний лад / переказала М. З. – Київ : Вік, 1906. – 71 с. – Режим доступу:

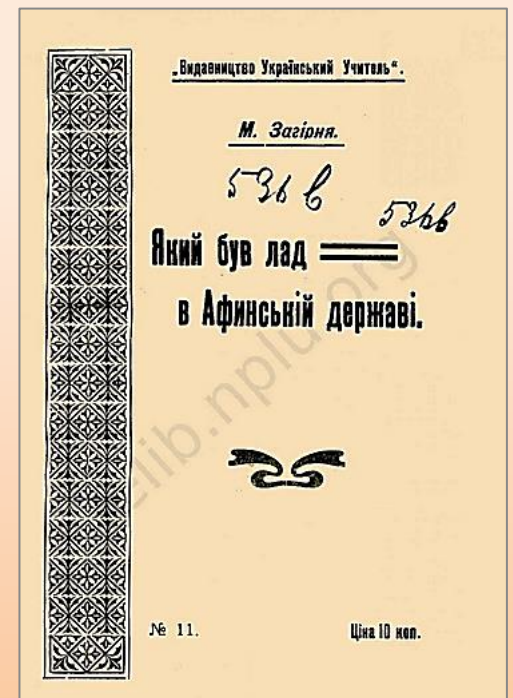
<https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=10697>

Як визволилися Північні Американські Штати / нап. М. Загірня. – Київ : З друк. Т-ва "Просвѣщеніє", 1907. – 128 с. : мапи. –
Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=8684>

Який був лад в Афинській державі / за людьми розказала М. Загірня. – Київ : Укр. учитель, 1908. – 48 с. – Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=10810>

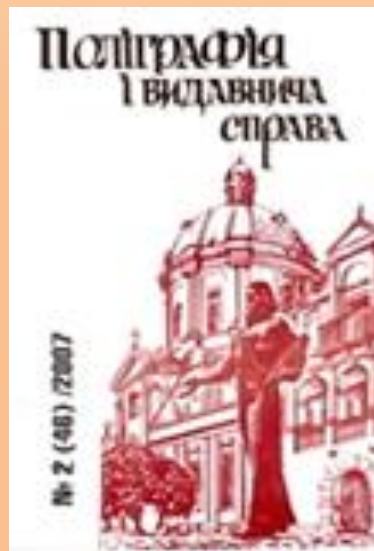
Про одружіння на Україні в давніші часи / за людьми написала М. Загірня. – Київ : Вид. М. Грінченко, 1912. – (Книжки пам'яті Насті Грінченко ; № 6). – Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=1035>

Наукові статті про Марію Грінченко

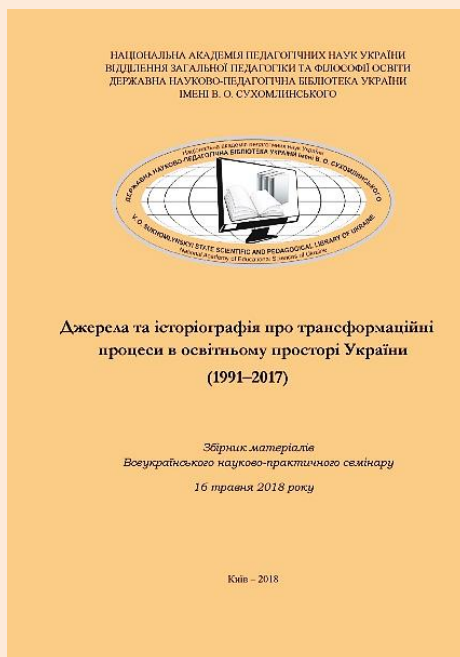

Особливості гендерної психології жіночих образів у «народних» оповіданнях Марії Грінченко / І. В. Яковлева // Молодий вчений. – 2021. – № 11 (99). – С. 80–84. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-11-99-18>

До історії творення сучасної початкової школи: Марія Грінченко (М. Загірня) (1863–1928) / Н. Б. Антонець // Проблеми та перспективи реалізації та впровадження міждисциплінарних наукових досягнень : матеріали Міжнар. наук. конф. 12 червня, 2020 рік, Київ / Міжнародний центр наукових досліджень. – 2020. – Т. 2. – С. 16–17. – DOI: <https://doi.org/10.36074/12.06.2020.v2.01>

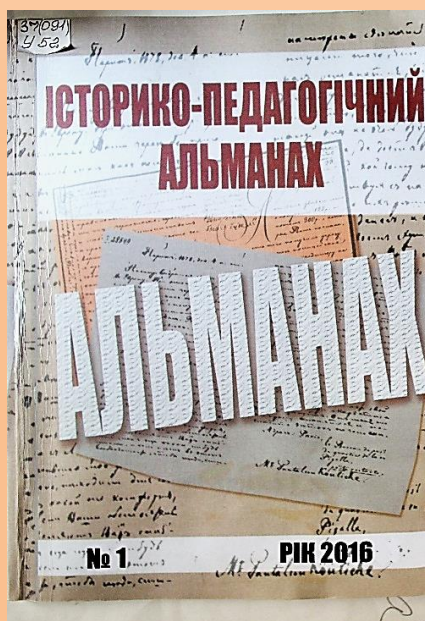
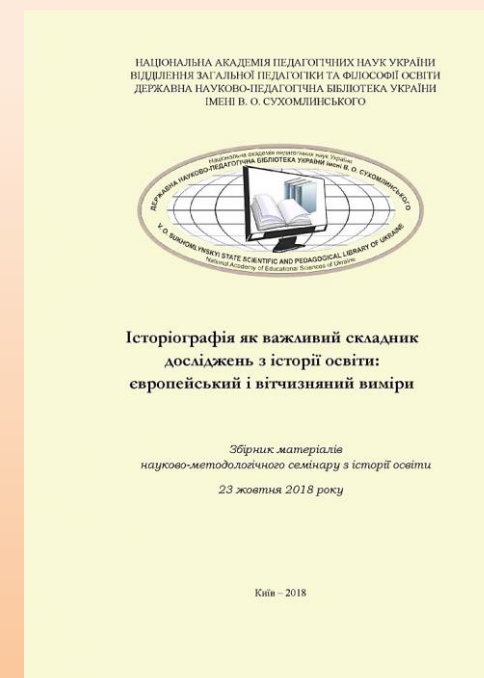

Громадська і видавнича діяльність Марії Грінченко-Загірньої / М. Б. Думанська // Поліграфія і видавнича справа / Укр. акад. друкарства. – 2007. – № 2 (46) – С. 39–44. – Режим доступу: <http://pvs.uad.lviv.ua/static/media/2-46/8.pdf>

Вивчення спадщини М. Грінченко в незалежній Україні / М. В. Лашко // Джерела та історіографія про трансформаційні процеси в освітньому просторі України (1991–2017) : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. семінару / ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського – Київ, 2018. – С. 41–43. – Режим доступу: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/24781/>

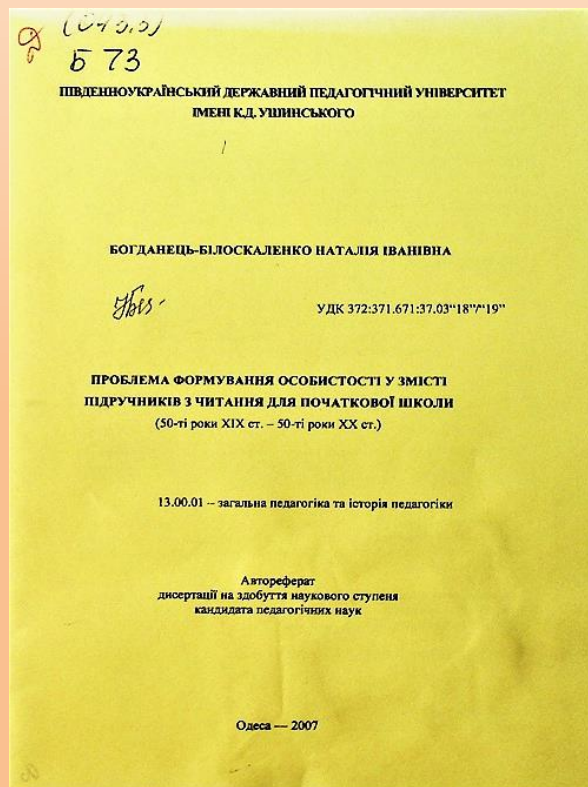
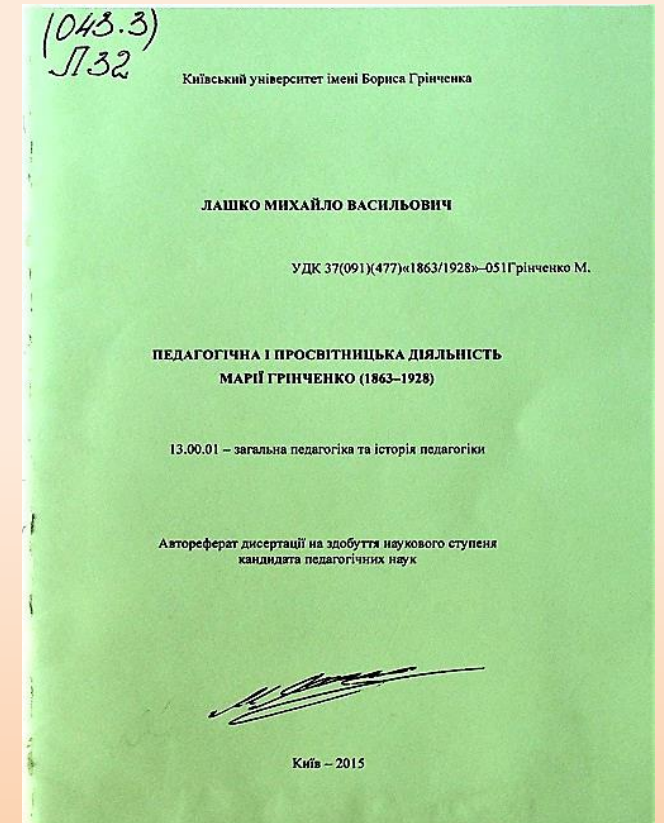
Марія Грінченко в зарубіжній історіографії / М. В. Лашко // Історіографія як важливий складник досліджень з історії освіти: європейський і вітчизняний виміри : зб. матеріалів наук.-методол. семінару з історії освіти / ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. – 2018. – С. 15–16. – Режим доступу: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/24781/>

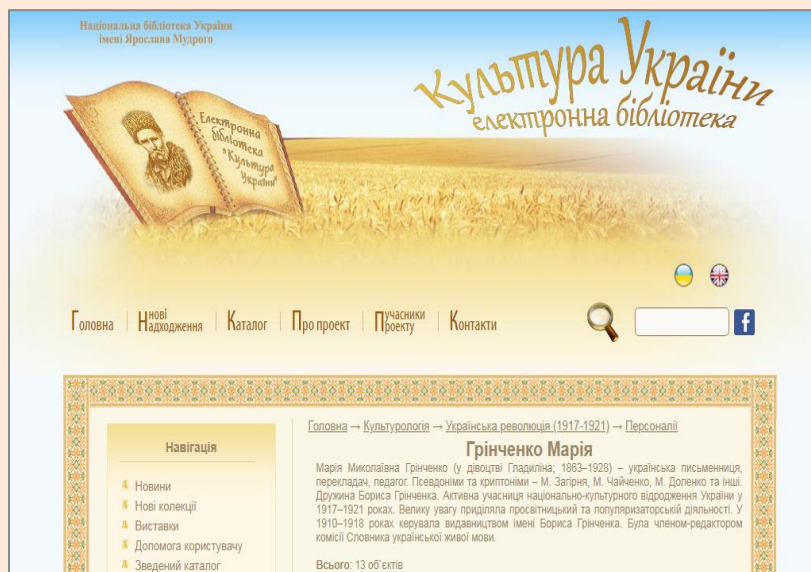
Ретроспективний погляд на зміни в системі освіти у неопублікованій статті М. Грінченко «Колись і тепер» / М. В. Лашко // Історико-педагогічний альманах. / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини, Всеукр. асоц. істориків. – Вип. 1. – Умань : Жовтий О. О., 2016. – 86 с. – Режим доступу: <http://ipa.udpu.edu.ua/article/view/83680>

Дисертаційні дослідження про Марію Грінченко

Педагогічна і просвітницька діяльність Марії Грінченко (1863–1928) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Лашко Михайло Васильович ; наук. керівник Березівська Л. Д. ; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. – 2015. – 20 с. – Режим доступу: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/14251/>

Проблема формування особистості у змісті підручників з читання для початкової школи (50-ті роки ХІХ ст. – 50-ті роки ХХ ст.) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Богданець-Білошкаленко Наталія Іванівна ; Київ. міськ. пед. ун-т ім. Б. Д. Грінченка. – 2007. – 20 с.

Грінченко Марія // Національна бібліотека імені Ярослава Мудрого : [офіц. сайт]. – Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/collection.html?id=308>

Неоціненний внесок у справу збереження й розвитку української мови, культури, освіти зробила ще одна педагогиня — Марія Грінченко (1863 - 1928), письменниця, просвітителька, громадська діячка, дружина

Бориса Грінченка. Марія Миколаївна багато і невтомно працювала над перекладами, підручниками, словником української мови, записами фольклорних матеріалів. Паралельно з цим викладала у школі, займалася освітою дорослих, заснувала книгарні, видавала українські книги. Сім'ю Грінченків називали взірцем справжньої української сім'ї, родиню, в якій було «повне духовне єднання, що обое складають одну душу, разом роблять одне діло.» (М. Чернявський). Інша відома не лише в Україні, а й за її межами, педагогиня, організаторка освіти Христина Алчевська (1841 - 1920) відома як засновниця Харківської приватної недільної школи для дівчат (1870). Разом із педагогами школи розробила першу систематичну навчальну програму для навчання дорослих та видала низку спеціальних посібників, що прославилися далеко за межами України. Педагогиня домоглася відкриття на Харківщині жіночих безкоштовних шкіл, збереження українських книг у бібліотеках та присвоєння парафіяльним школам імені Т. Г. Шевченка. Неодноразово виступала в ролі ініціаторки та співорганізаторки освітянських виставок, зокрема й міжнародних. За свою педагогічну діяльність Христина Алчевська була удостоєна найвищих нагород в галузі освіти, здобула всевітнє визнання на Міжнародному конгресі приватної ініціативи у справі народної освіти (Франція, 1889), де була обрана віце-президентом Міжнародної ліги освіти.

Марія Грінченко

Жінки-науковиці в історії української педагогічної науки та шкільництва / Валентина Єфімова
// Педагогічний музей України Національної академії педагогічних наук України : [офіц. сайт]. – Режим доступу: <http://pmu.in.ua/nogroup/pedagoguny/>

Борис Грінченко

Літера scripta manet!

На нашому ресурсі:

матеріали наукової біографії Бориса Грінченка, творча, публіцистична, наукова спадщина; розвідки в галузі грінченкознавства; віртуальна версія музею Бориса Грінченка.

10 цікавих фактів із життя Грінченка

Словник Грінченка

Музей Б. Грінченка

Борис Грінченко // Музей Б. Грінченка : [інформац. ресурс]. – Режим доступу: <http://grinchenko.kubg.edu.ua/index.php>

E-mail:

dnpb@i.ua (для офіційних звернень)

dovidka_dnpb@i.ua (для довідок)

fond.dnpb@ukr.net (послуги для віддаленого користувача)

metodist08@i.ua (методичний супровід)

Адреса: вул. Берлінського М., 9.

Київ, 04060, Україна

<https://dnpb.gov.ua/ua/>

Виставку підготувала **Жигалюк А. В.** – провідний бібліотекар відділу зберігання фонду та обслуговування користувачів;

відповідальна – завідувач відділу зберігання фонду та обслуговування користувачів **Бондарчук О. Б.**

Використано матеріали з фонду ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та інтернет-ресурси